

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

του Αριστοτέλη Τζιαμπίρη

Η Ιστορία επιστρέφει για ακόμα μία φορά στην περιοχή των Βαλκανίων. Ο ρόλος του NATO μάλλον μοιάζει με αυτόν της κυβέρνησης του Μιλόσεβιτς, δηλαδή έχει περιέλθει σε κατάσταση ανομίας. Στην προσπάθειά τους οι Αμερικανοί να δείξουν το εύρος της δύναμής τους συμπάρευσαν την ΕΕ, η οποία στην ουσία είναι ανύπαρκτη ενώ βομβαρδίζεται ευρωπαϊκό έδαφος. Οι δηλώσεις των Αμερικανών μιλάνε για στόχους, οι οποίοι όμως μέχρι σήμερα δεν έχουν επιτευχθεί. Ακόμα, δίνουν την εντύπωση ότι ενεργούν με αυτό τον τρόπο για να προλάβουν ένα γενικευμένο πόλεμο στα Βαλκάνια, που θα σήμαινε και αλλαγή συνόρων στην εν λόγω περιοχή. Όμως, τα αποτελέσματα όλων αυτών μπορεί να είναι πραγματικά επικίνδυνα, αν υπάρξει επανάληψη ιστορικών γεγονότων.

Η πρόσφατη κρίση στο Κοσσυφοπέδιο συγκέντρωσε, για μια ακόμα φορά, την παγκόσμια προσοχή στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μετά την άνευ προηγούμενου ειρήνη και σταθερότητα του Ψυχρού Πολέμου, η Ιστορία επιστρέφει στην περιοχή με μανία. Ο Βρετανός συγγραφέας Saki (Henry Hector Munro) είχε ισχυρισθεί ότι «τα Βαλκάνια έχουν περισσότερη τοπική ιστορία από όσο μπορούν

να καταναλώσουν». Η περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου αναμφίβολα έχει επηρεασθεί από τις τοπικές έχθρες, εντάσεις, μνήμες καθώς και τις τραυματικές εμπειρίες των Αλβανών και των Σέρβων που αποτελούν τον πληθυσμό του.

Καθώς γράφονταν αυτές οι γραμμές, δεν ήταν ξεκάθαρο αν οι μέρες των βομβαρδισμών που είχαν προηγηθεί αποτελούσαν «την αρχή του τέλους» ή απλά «το τέλος της αρχής» της Νατοϊκής επέμβα-

σης στο Κοσσυφοπέδιο. Η προσπάθεια να μαντέψει κάποιος την τελική κατάληξη μιας κρίσης είναι πάντα παρακινδυνευμένη, ειδικά δε όταν αυτή σχετίζεται με τα Βαλκάνια. Όμως, κάποια συμπεράσματα μπορούν να βγουν, τουλάχιστον όσον αφορά το ρόλο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (ΗΠΑ) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Οι ΗΠΑ ήταν ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης στην προσπάθεια να πεισθούν τα μέλη του ΝΑΤΟ να εγκρίνουν το βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας. Αυτή η (σχεδόν ηγεμονική) άσκηση εξουσίας, δύναμης και πρωτοβουλίας έχει δημιουργήσει μια σειρά από σημαντικά προηγούμενα. Πρώτα από όλα, το ΝΑΤΟ επετέθη σε μια ανεξάρτητη χώρα με ενέργειες που, ξεκάθαρα, δεν είχαν αμυντικό χαρακτήρα. Επιπρόσθετα, η Συμμαχία ενήργησε μονομερώς, αγνοώντας το Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Όπως τόνισε ο έγκριτος Economist, είχε ως συνέπεια: «οι περισσότεροι (νομικοί) έχουν απρόθυμα φτάσει στο συμπέρασμα... ότι, αυτή τη στιγμή, οι χώρες μέλη του ΝΑΤΟ - αν και με τις καλύτερες προθέσεις - έχουν περιέλθει, όπως και ο κ. Μιλόσεβιτς, σε κατάσταση ανομιίας».

Επίσης είναι σημαντικό να συγκριθεί ο ακτιβισμός των ΗΠΑ με την αποτυχία της ΕΕ να επηρεάσει την κρίση. Το θέμα δεν είναι απλά ότι η ΕΕ ακολουθεί το ΝΑΤΟ του οποίου ηγούνται οι ΗΠΑ. Σε τελική ανάλυση, η ΕΕ είναι σχεδόν ανύπαρκτη ενώ βομβαρδίζεται ευρωπαϊκό έδαφος. Ο συνδυασμός της αμερικανικής αυτοπεποίθησης και αποφασιστικότητας, του άνευ σημασίας ρόλου του ΟΗΕ και της αδυναμίας της ΕΕ εγείρουν το θέμα της φύσης και της διασποράς

της δύναμης στο διεθνές επίπεδο, μια δεκαετία μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου. Η Αμερική παραμένει το πιο ισχυρό κράτος, αν και υπάρχουν κάποια σημάδια υπέρμετρης αυτοπεποίθησης, καθώς ίσως και μια αδυναμία να αναγνωριστεί πλήρως το γεγονός ότι, παρά τη δύναμή της, σημαντικές ενέργειες, όπως αυτή στο Κοσσυφοπέδιο, απαιτούν την ενεργό συμμετοχή και άλλων χωρών. Αυτή τη στιγμή, θα μπορούσαμε ίσως να υποθέσουμε ότι ο τρόπος επίλυσης της κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο θα επηρεάσει το μέγεθος και το εύρος της παγκόσμιας αμερικανικής επιρροής και δύναμης.

Όσον αφορά την αιτιολόγηση των Νατοϊκών βομβαρδισμών, στις 24 Μαρτίου 1999, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ, Μ. Κλίντον, ισχυρίστηκε ότι:

«Οι επιθέσεις μας έχουν τρεις στόχους. Πρώτον, να αποδείξουν ότι το ΝΑΤΟ αντιτίθεται σοβαρά στην επιθετικότητα και υποστηρίζει την ειρήνη. Δεύτερον, να αποτρέψει τον Πρόεδρο Μιλόσεβιτς από τη συνέχιση και την κλιμάκωση των επιθέσεών του σε αβοήθητους πολίτες, με το να επιβάλλει ένα τμήμα γι' αυτές τις επιθέσεις. Και τρίτον, αν χρειαστεί, να βλάψει τη δυνατότητα της Σερβίας να διεξάγει πόλεμο εναντίον του Κοσσυφοπεδίου στο μέλλον, με το να μειώσει σημαντικά τις στρατιωτικές της δυνατότητες».

Τουλάχιστον μέχρι στιγμής, αυτοί οι στόχοι δεν έχουν επιτευχθεί. Στις 23 Απριλίου, το ΝΑΤΟ θα γιόρταζε την 50ή του επέτειο, με νέο δυναμισμό, καινούργια μέλη, καθώς και ρωσική αντιπροσώπευση στις τελετές. Τώρα όμως, οι βομβαρδισμοί είχαν ως αποτέλεσμα οι Ρώσοι να μην παραστούν, και μια αγωνιώδης συζήτηση έχει αρχίσει για το αν είναι σωστό μια αμυντική συμμαχία να επιτίθεται σε ανεξάρτητα κράτη. Ίσως ακόμη μεγαλύτερης σημασίας είναι το γεγονός ότι ο-

ποδείχθηκε πως η συνοχή της Συμμαχίας δεν μπορεί να θεωρείται ως δεδομένη, καθώς τουλάχιστον η Ιταλία, η Ελλάδα και η Τσεχία έκαναν προσεκτικές, μετρημένες, αλλά ξεκάθαρως προσιπάθειες διαφοροποίησης, με κοινή συνισταμένη την προτίμηση εξεύρεσης διπλωματικής και όχι στρατιωτικής λύσης για το Κοσσυφοπέδιο.

Όσον αφορά τον ευγενή στόχο να βοηθηθούν αθάοι πολίτες, ως τώρα το αποτέλεσμα ήταν, σύμφωνα με τη δήλωση το εκπροσώπου του NATO κ. James Shea: «ένας δημογραφικός σεισμός». Περισσότεροι από 300.000 Αλβανοί έχουν εγκαταλείψει το Κοσσυφοπέδιο από την έναρξη των βομβαρδισμών, ενώ άλλοι 600.000 έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια τους και βρίσκονται καθοδόν για το γειτονικό Μαυροβούνιο, την Αλβανία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ). Αν και το καθεστώς του Μιλόσεβιτς έχει την ευθύνη γι' αυτή την τεράστια ανθρωπιστική καταστροφή, παραμένει το γεγονός ότι η Νατοϊκή επέμβαση δεν κατάφερε να την αποτρέψει.

Αναφερόμενος στους καθαρά στρατιωτικούς στόχους, ο Ανώτατος Διοικητής του NATO, Στρατηγός Wesley K. Clark, προειδοποίησε ότι: «συστηματικά και σταδιακά θα επιτεθούμε, θα διασπάσουμε, θα ταπεινώσουμε, θα καταστρέψουμε και τελικά -εκτός και αν ο Πρόεδρος Μιλόσεβιτς συμμορφωθεί με τις επιταγές της διεθνούς κοινότητας- θα καταστρέψουμε τις δυνάμεις του». Με βάση τη σημαντική δύναμη και την αποφασιστικότητα του NATO, είναι απολύτως βέβαιο ότι η σερβική στρατιωτική μηχανή θα αποδυναμωθεί. Όμως, μια τελική και απόλυτη επικράτηση μάλλον

θα απαιτήσει και κερσαίες δυνάμεις, και για την ώρα απουσιάζει η πολιτική βούληση για μια τέτοια απόφαση.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να τονιστεί ότι οι Νατοϊκές επιθέσεις κατά παράδοχο τρόπο έχουν ως αποτέλεσμα την ενδυνάμωση της πολιτικής εξουσίας του Μιλόσεβιτς. Πρόσφατα ο Samuel Huntington παρατήρησε ότι:

«Αμερικανοί αξιωματούχοι φαίνονται ιδιαίτερα τυφλοί στο γεγονός ότι όσο περισσότερο επιτίθεται η Αμερική σε έναν ξένο ηγέτη τόσο αυξάνεται η δημοτικότητα του ανάμεσα στους συμπατριώτες του, οι οποίοι τον χειροκροτούν επειδή αντιτίθεται με το κεφάλι ψηλά στη μεγαλύτερη δύναμη του κόσμου».

Με δεδομένα αυτά τα αποτελέσματα, ο κίνδυνος είναι ότι, εκτός και αν παρθούν πιο αποτελεσματικά μέτρα, ο χαρακτηρισμός του Σερ Γουίνστον Τσόρτσιλ για τις Ναζιστικές αεροπορικές επιθέσεις κατά της Βρετανίας θα άπτεται και των Νατοϊκών βομβαρδισμών στη Γιουγκοσλαβία: «μια ιστορία διαιρεμένων συμβουλών, αλληλοσυγκρουόμενων στόχων και ανεκπλήρωτων σχεδίων».

Μια σημαντική δήλωση έγινε την 1η Απριλίου, όταν ο Πρόεδρος Κλίντον τόνισε: «δρούμε επίσης για να προλάβουμε ένα γενικευμένο πόλεμο». Ο υπαιτιγμός που έκανε είναι ότι με την επίθεση στη Γιουγκοσλαβία ένα «domino effect» αποφεύγεται, που αλλιώς θα οδηγούσε σε έναν Τρίτο Βαλκανικό Πόλεμο με συμμετέχοντες την Αλβανία, την ΠΓΔΜ, τη Βουλγαρία και ίσως (αν και οι πιθανότητες είναι ελάχιστες) την Τουρκία και την Ελλάδα. Όμως, είναι ακριβώς η Νατοϊκή επέμβαση σε συνδυασμό με τη Σερβική πολιτική εθνοκάθαρσης που πιθανά να επιταχύνει ένα τέτοιο σενάριο, ειδικά μάλιστα αν η παρούσα κρίση επιλυθεί με τη

διάσπαση ή ανεξαρτητοποίηση του Κοσσυφοπεδίου.

Μια τέτοια εξέλιξη θα σήμαινε ότι ο συνδυασμός ενός ένοπλου εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα, μιας ανθρωπιστικής καταστροφής και μερικών σωστών διπλωματικών κινήσεων οδηγούν στην αλλαγή των συνόρων στα Βαλκάνια. Αν ένα τέτοιο μήνυμα σταλεί στις μειονότητες που κατοικούν μέσα στις διάφορες ανεξάρτητες χώρες της περιοχής, τα αποτελέσματα μπορεί να είναι πραγματικά επικίνδυνα. Μπορεί να έχουμε την επανάληψη ιστορικών γεγονότων. Πιο συγκεκριμένα, στις τελευταίες φάσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εθνικές ομάδες εξεγέρθηκαν όχι με σκοπό να νικήσουν τις δυνάμεις της Αυτοκρατορίας αλλά ελπίζοντας να προκαλέσουν την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων. Ίσως οι Κοσσοβάροι Αλβανοί (σε αντίθεση με τους Σέρβους) να έχουν μάθει καλά αυτό το μάθημα και να ακολουθούν αυτή την τακτική και, συνεπώς, να αποκομίσουν κέρδη από τις πράξεις τους, αλλά και από τις καταστροφές που τους έχουν βρει. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο αντικειμενικός μαθητής της πολιτικής θα πρέπει να τονίσει ότι η πεποίθηση πως τα σύνορα είναι προσωρινά, ο ένοπλος αγώνας ευπρόσδεκτος και η ανάμιξη των Μεγάλων Δυνάμεων αναπόφευκτη αποτελεί μια φόρμουλα που θα ανοίξει το Κουτί της Πανδώρας για την περιοχή, προαναγγέλλοντας παρατεταμένη περίοδο αστάθειας, αβεβαιότητας και συγκρούσεων.